

3

ARALING PANLIPUNAN

**Ikatulong Kwartar
Semana 1-4**

SCHOOLS DIVISION OF DINAGAT ISLANDS

PAG-AARI NG PAMAHALAAN
HINDI IPINAGBIBILI

Araling Panlipunan 3
Ikatulong Kwarter– Mga Gawain sa Pagkatuto
Unang Set
Unang Edisyon, 2020

Republic Act 8293, section 176 states that: No copyright shall subsist in any work of the Government of the Philippines. However, prior approval of the government agency or office wherein the work is created shall be necessary for exploitation of such work for profit. Such agency or office may, among other things, impose as a condition the payment of royalties.

Borrowed materials (i.e., songs, stories, poems, pictures, photos, brand names, trademarks, etc.) included in this book are owned by their respective copyright holders. Every effort has been exerted to locate and seek permission to use these materials from their respective copyright owners. The publisher and authors do not represent nor claim ownership over them.

Published by Schools Division of Dinagat Islands

Development Team of the Learning Activity Sheets

Writers: Adelyn P. Espina, Shekie O. Pertos, Jovelyn O. Pertos

Editor: Merlinda T. Japay

Reviewer: Adelyn P. Espina

Layout Artist: Kevin L. Madera

Management Team:

Schools Division Superintendent	FELISA G. LARANJO, PhD, CESO VI
OIC, Assistant Schools Division Superintendent	LEONEVEE V. SILVOSA, PhD
Chief Education Supervisor, SGOD	MILA O. GERALDINO, PhD
Chief Education Supervisor, CID	LOPE C. PAPELERAS, PhD
Education Program Supervisor, Aral.Pan.	JUAN JR L. ESPINA
Education Program Supervisor, LRMS	MICHAEL C. PASO, PhD
Project Development Officer II	MARK LORENZ C. LUIB
SDO Librarian II	NARMIE S. NAVAS

Printed in the Philippines by _____
Department of Education – Learning Resource Management Section
Office Address: White Beach, Dinagat, Dinagat Islands
E-mail Address: lrms.dinagatislands.caraga@deped.gov.ph
Telephone no.: _____

Paghulagway sa Kultura sa mga Probinsya nga Nahisakop sa Rehiyon

Pasiunang Pulong

Ang Plego sa mga Buluhatong Pangkahibalo (**Learning Activity Sheets**) giandam alang sa sama nimong tinun-an nga anaa sa ikatulong ang-ang aron ihulagway ang kultura sa mga probinsya diin nahisakop sa rehiyon. Ang mga buluhaton niini makatabang kanimo aron makat-onan kung unsa ang ipasabot sa kultura og mahulagway usab ang kultura sa laing probinsya nga nahisakop sa rehiyon.

Leksyon 1: Unsa ba ang Kultura?

Pagkahuman nimo niining Plego sa mga Buluhatong Pangkahibalo, ikaw gilauman nga:

1. Makasaysay/makaesturya kung unsa ang buot ipasabot sa kultura ug sa nalambigit nga konsepto.
2. Maisaysay ang pipila ka mga aspeto sa kultura sa kaugalingong probinsya.

Sulayi

Direksyon: Basaha ug sabta ang mga pangutana bahin sa klase sa kultura. Lingini ang mga letra nga nagpakita sa saktong tubag.

1. Unsa nga klase sa kultura diin ang mga Pilipino kaniadto nigamit og mga pana, palaso ug suob sa pagpanguha og mga hayop?
A. batasan
B. edukasyon
C. kasangkapan
D. pamaro
2. Basi sa kultura, kinsa ang magsuot og baro ug sayal sa unang panahon?
A. babae
B. lalaki
C. tigulang
D. wala sa gipapilian
3. Asang dapita sa unang panahon nga atong mabati nga adunay maghinilakay ug magsaysay sa maayong binuhatan nga nahimo sa usa ka tawo sa iyang kinabuhi?
A. sa bunyag
B. sa kasal
C. sa pagbilar o paglamay
D. sa adlaw nga natawhan
4. Giunsa pagkat-on sa mga anak niadtong panahuna?
A. Moeskuyla sa sulod sa eskuylahan.
B. Magsaulo sa mga letra sulod sa tulunghaan.
C. Mokanta sa entablado ug mosayaw og budots .
D. Tudluan ang ilang mga anak sa mga trabahuon sa balay, pagpangayam og hayop, pangisda ug pag-uma.
5. Ngano nga misalig man sila sa usa ka datu nga maoy mangulo sa ilang barangay?

- A. Ang datu kulang sa kahibalo.
- B. Ang datu pabor-pabor sa pagdumala.
- c. Ang datu mahuyang sa paghatag og desisyon.
- D. Ang datu lig-on, puno sa kahibalo ug maayo modesisyon .

Pagtulon-an/Diskubrehon Mo

Ang kada lugar adunay nabatasan/naandan nga trabaho-on nga naipasa gikan sa mga katigulangan sa una nga panahon hangtod sa pagka karon. Makit-an kini sa kada adlaw nga panginabuhi, sa ila tradisyon ug pagtoo, sa ila mga selebrasyon, sa mga gamit, sa mga panultihon, panglantaw ug mga kanta ug uban pang mga sining /arte. Kini ang gitawag nga kultura nga makita sa mga tagtibo-tibo nga pamaagi sa panginabuhi sa mga grupo nga anaa sa usa ka lugar.

Ang kultura gibahin kini sa duha ka klase. Una, ang materyal ug di-materyal nga kultura. Susihon nato kini.

Materyal	Di-Materyal
1. kasangkapan	1. edukasyon
2. pamaro	2. batasan
3. pagkaon	3. pang-goberno
4. kabalayan	4. pagtoo
	5. relihiyon/pangadyeon
	6. sining o arte/agham
	7. sinultihan

Mga Buluhaton

Buluhaton 1

Direksyon: Kung ang sultihon nagsaysay sa materyal nga kultura butangi og simbolo nga bitoon ang linya sa numero. Kung dili-materyal ibutang kini ng simbolo .

- _____ 1. Gitudluan sa mga kalakin- an ang ilang mga anak sa pagpangisda ug pagpangayam sa mga hayop.
- _____ 2. Giluto ang mga pagkaon sa mga kaldero ug bumbong na kawayan.
- _____ 3. Ang kaniadtong mga Pilipino, nagbal-is bal-is og puy-anan.
- _____ 4. Nagtoo ang ato mga katiguyangan kang Bathala ug sa mga ispiritwal nga nagbantay.
- _____ 5. Makit-an ang mga nakasulat, mga nakakulit sa mga haligi ug uban pa nga bahin sa mga balay.

Buluhaton 2

Direksyon: Maghimo og *cultural map* sa kaugalingon nga rehiyon. Ipakita ang pipila ka aspeto sa kultura nga imo nahibaw-an sa mga probinsya sa rehiyon. Isulat sa mga linya ang imong tubag.

Sinultihan:
_____
Pagkaon:
_____

Sinultihan:
_____
Pagkaon:
_____

Sinultihan:
_____
Pagkaon:
_____

Sinultihan:
_____
Pagkaon:
_____

Sinultihan:
_____
Pagkaon:
_____

Rubrik sa Paghatag og Puntos

5 puntos	Hapsay ang pagsulat.
3 puntos	Dili hapsay ug kulang ang tubag.
1 puntos	Usa lang ang natubagan.

Repleksyon

Nakadiskubre ko...

3

3 bagay
na nakita
ko

1. _____
2. _____
3. _____

2

2 interesa
dong
bagay na
natutunan
ko

Nakat-onan nako ang...

1. _____
2. _____

1

1 bagay
na
nalilito
ako

Kinahanglan mahibaw -an pa
nako...

1. _____

Pagsukod sa Nakat-onan

Direksyon: Tubaga ang musunod. Lingini ang letra nga nagpakita og saktong tubag.

1. Unsa nga klaseng kultura nga makita sa panlihok ug pamatasan?

A. batasan

B. pagtoo

C. sinultihan

D. wala sa gipapilian

2. Matud pa sa sugilanon, asa dapit nagpuyo ang atong mga katigulangan?

A. sa balay

B. sa barko

C. sa langob

D. sa palasyo

3. Kanus-a magtrabaho ang lalaki sa balay o sa pamilya sa babaye nga iyang nagustuhan?

A. sa pagkasal

B. sa dili pa magminyo

C. pagkahuman og kasal

D. pagkahuman og panganak

4. Giunsa nila paghatag og edukasyon ang ilang mga anak?

A. pagsulod sa klase

B. pagmemorya og mga letra

C. paghatag og module ug basahon

D. pinaagi sa ilang kasinatian ug paglantaw sa kinaiyahan

5. Ngano nga nagsalig man sa kinaiyahan ang atong mga katigulangan?

A. walay maayong trabaho

B. napuno sa kalibog ang ilang pagsabot

C. walay epekto ang kinaiyahan sa ilang kinabuhi

D. dako ang impluwensya nga nahatag sa kinaiyahan sa ilang kinabuhi

Pagpatin-aw sa Relasyon sa Heograpiya sa Pagporma ug Paghulma sa Pamaagi sa Kinabuhi sa mga Tawo sa Probinsya ug Rehiyon

Pasiunang Pulong

Ang Plego sa mga Buluhatong Pangkahibalo (**Learning Activity Sheets**) gidisenyo ug gisulat alang sa sama nimong tinun-an nga anaa sa ikatulong ang-ang aron mapatin-aw ang relasyon sa heograpiya sa pagporma ug paghulma sa pamaagi sa kinabuhi sa mga tawo sa probinsya ug rehiyon(AP3KR-IIIa-2).

Ang Plego sa mga Buluhatong Pangkahibalo naglangkob niini ang bahin sa:

Leksyon 2: Impluwensya sa Klima ug Klase sa Panginabuhi nga Mahimo sa Usa ka Lugar

Pagkahuman niini nga buluhaton, ikaw gilauman nga :

1. makahatag og mga sanglitanan nga nakaapekto sa lokasyon, klima ug sa klase sa panginabuhi nga anaa sa probinsya;
2. makasaysay kung giunsa pag-impluwensa ang sitwasyon sa lugar, klima ug klase sa panginabuhi nga anaa sa probinsya ug rehiyon.

Sulayi

Direksyon: Ihaum ang aspeto sa kultura nga anaa sa Hanay A ug ang klima sa usa ka lugar nga anaa sa Hanay B. Isulat sa blangko ang letra sa imong tubag nga anaa sa kilid sa numero.

A. Kultura

- ___ 1. Ang mga balay sa Dinagat patag ug Siargao hinimo sa gaan nga materyales.
- ___ 2. Manipis ug luag ang pamaruan o sininaan sa taga Agusan del Sur.
- ___ 3. Lubi ug humay ang pananom sa Agusan del Norte.
- ___ 4. Daghang tawo ang nagtanum og humay.
- ___ 5. Muhinay ang kita sa mga mangisdaay sa Probinsya sa Surigao del Sur.

B. Klima sa Katilingban

- A. dako ang yuta nga ila matikad
- B. ting-init sa mga lugar niini
- C. taas ang ting-init kaysa ting-ulan
- D. kung panahon sa ting-ulan o bagyo
- E. permi maagihan og bagyo ang mga lugar niini

Hibalo-i Kini

Dako og kalabutan ang lokasyon ug klima sa klase sa panginabuhian sa mga tawo. Nakaimpluwensya usab ang mga produkto nga gihimo sa usa ka lugar sa klase sa pananom bisan gani ang mga niluto nga pagkaon, mga sininaan, klase sa mga balay ug klase sa trabaho. Tan-awon ug basahon nato ang mapang pisikal sa Caraga ug klase sa yuta sa mga probinsya nga nasakop niini. Abaka,

gulay, lubi ug humay ang kasagaran gipananom sa parte sa Surigao del Sur ug Surigao del Norte kay taas ang init niini nga mga lugar. Kung panahon sa ting-ulan ug bagyo muhinay usab ang kita sa mga mangisdaay sa Surigao del Norte ug Surigao del Sur nga mga probinsya. Kung lokasyon usab ang pagahisgutan, usa ka probinsya ang permi agihan og bagyo, ang Isla sa Dinagat, Siargao, Surigao del Norte ug Surigao Sur .

Mga Buluhaton sa Pagkat-on

Unang Buluhaton

Direksyon: Ihaum ang mga aspeto sa kultura nga anaa sa Hanay B sa pisikal nga kinaiyahan sa usa ka lugar nga anaa sa Hanay A. Ikonekta kini pinaagi sa paglina paingon sa saktong tubag.

A. Lokasyon sa Katilingban

1. syudad
2. kapatagan
3. kilid sa dagat
4. ibabaw sa bukid
5. kilid sa suba duol sa lasang

B. Kultura

- A. kasagaran sa mga kanta bahin sa pag-uma
- B. daghang produkto nga gikan sa pangisda
- C. sayo nga momata ang mga tawo aron muadto sa bukid
- D. paspas ang lihok sa mga tawo paingon sa opisina
- E. may kanta ug estorya bahin sa pag-atiman sa kalasangan

Ikaduhang Buluhaton

Direksyon: Basaha ug sabta ang mga sultihon. Isulat sa blangko ang (/) kung muoyon ka ug (x) kund dili ka muoyon.

- _____ 1. Haum sa klima ug lokasyon ang klase sa panginabuhi sa mga tawo sa usa ka lugar.
- _____ 2. Dili ra panginabuhian lakip na usab ang mga panimalay, pamaro/pamiste ug klase sa trabaho ang nakaimplu-wensya sa mga tawo.
- _____ 3. Sa mga lugar nga init ang panahon, baga nga senina ang suoton.
- _____ 4. Kasagaran ang kanta sa mga lugar nga kilid sa dagat mahitungod sa pag-uma.
- _____ 5. Kasagaran hinimo sa kogon ang atop sa mga balay sa bukid nga lugar.

Repleksyon

Nakadiskubre ko...

1. _____

2. _____

3. _____

3

3 bagay
na nakita
ko

Nakat-onan nako ang...

1. _____

2. _____

2

2 interesadong
bagay na
natutunan
ko

1

1 bagay
na
nalilito
ako

Kinahanglan mahibaw -an pa
nako...

1. _____

Pagsukod sa Nakat-onan

Direksyon: Ihatag ang inyong huna-huna o reaksiyon sa sitwasyon. Isulat sa mga linya sa ubos ang inyong tubag.

1. Nagdako ka nga nagpuyo sa Isla sa Dinagat. Naanad ka nga magsenina og nipis. Giimbitar ka nga magbakasyon sa Baguio. Unsa nga klaseng senina o baro ang imong dalhon? Ngano man?

Rubrik sa Paghatag og Ideya

5 puntos	Kung klaro ang paghisgot/ pagpasabot sa ideya ug pagsunod sa saktong bantas, capitalizations ug indentions .
3 puntos	Kung klaro ang paghisgot/ pagpasabot sa ideya pero wala masunod ang uban nga bantas, capitalizations ug indentions .
1 puntos	Kung dili klaro ang gipahayag nga ideya ug wala masunod ang tanan nga saktong bantas, capitalizations ug indentions .

Pasiunang Pulong

Ang Plego sa mga Buluhatong Pangkahibalo (**Learning Activity Sheets – LAS**) gidisenyo ug gisulat alang sa sama nimong tinun-an nga anaa sa ikatulong ang-ang aron maihulagway ang kultura nga nagpaila sa kaugalingong probinsya (AP3PKR-IIIb-c-3).

Ang plego sa mga buluhatong pangkahibalo naglangkob niini ang bahin sa kultura sa among probinsya. Ang kultura makita sa mga gitibo-tibo nga pamaagi sa panginabuhian sa mga tawo sa usa ka lugar. Apil na niini ang pagsesebrar sa mga pamatasan, sinultihan, sining, mga pagkaon ug uban pa. Managlahi ang kultura sa mga grupo basi sa klase sa ilang katilingban.

Pagkahuman niini nga buluhaton, ikaw gilauman nga:

1. Maihulagway ang kultura nga nagpaila sa kaugalingong probinsya.

Sulayi

Direksyon: Basaha ug sabta ang mga pangutana. Pilia ug lingini ang letra sa saktong tubag.

1. Unsay ngalan sa festival sa syudad sa Surigao ug sa probinsya sa Surigao del Norte?

- A. Bonok-bonok Festival
  - B. Bugkosan Festival
  - C. Dagkot Festival
2. Kinsa nga patron ang gipasidunggan sa Bonok-bonok Marajaw Karajaw Festival?
- A. Senior Santo Niño
  - B. San Vicente Ferrer
  - C. San Nicolas de Tolentino
3. Asa nga syudad sa Probinsya sa Agusan del Norte diin adunay selebrasyon nga gitawag og Dagkot Festival?
- A. Bayugan
  - B. Butuan
  - C. Cabadbaran
4. Kanus-a ginaselebrar ang Dagkot Festival?
- A. una nga adlaw sa Pebrero
  - B. ikaduha nga adlaw sa Pebrero
  - C. ikatulo nga adlaw sa Pebrero
5. Sa unsang paagi giselebrar ang Bonok-bonok Festival?
- A. sa paglumba og langoy
  - B. sa paghalad og mga kanta
  - C. sa pagsayaw og ritwal nga gikan sa mga Maman-was.

Diskubrehon Mo

Bonok-bonok ang ngalan sa festival sa syudad sa Surigao nga sakop sa Probinsya sa Surigao del Norte. Kini nga ritwal nga sayaw gikan sa mga Mamanwas, ang mga tawo nga nagpuyo sa Surigao. Ang ritmo kasagaran magsugod sa hinay nga tukar nga maghinay-hinay usab pagkakusog ug magkapaspas, busa ang mga manayaway mupaspas usab pagbakang samtang magsayaw sa tukar.

Dugang sa atraksyon sa sayaw ang nagkalain-lainig kolor sa mga sinena lakip na ang mga purseras, head dress ug uban pa. Ang mga bahin sa seremonyas sa sinena sa mga lalaki ug babae adunay orig nga desinyo ug adunay managlahi nga kolor.

Ang ritwal nga sayaw gidala hangtod karon sa bag-ong panahon ug permi ginahimo kada petsa 10 sa bulan sa Setyembre kada tuig. Sa pagpase-dungog sa Patron nga si San Nicolas de Tolentino, ang mga tawo usab gidawat nga ang “Bonok-bonok Marajaw Karajaw” festival mao ang timailhan sa Surigao nga nagpakita sa ilang kultura.

Sa Syudad sa Cabadbaran, Agusan del Norte aduna usab selebrasyon nga gitawag og Dagkot Festival nga pagahimuon kada tuig sa ikaduha nga adlaw sa Pebrero. Ang pagsindi o pagsiga sa kandila kabahin sa pagtoo sa mga Katoliko nga ang siga sa kandila mao ang naghatag og inspirasyon, pagpasalamat sa mga grasya nga nadawat ug pag-ampo sa kahitas-an. Ang pulong nga dagkot buot ipasabot pagpasiga. Ang selebrasyon isip

pagbalaan/pagpasidungog ni “Nuestra Señora de Candilaria, Our Lady of the Candle.”

Ang festival magsugod sa Enero 27 nga adunay mga paduwa ug uban pa nga mga kalingawan. Mahuman kini sa petsa 2 sa Pebrero lakip ang paganahay og sayaw sa mga karsada ug siyempre ang Dagkot Festival, nga pinakadako nga selebrasyon sa pagpasiga sa kandila. Sa kini nga higayon, ang simbahan sa parokya nindot tanawon gumikan sa nagkalain-lain nga kolor ug kasiga/kahayag sa mga nag-uban nga mga deboto nga nagtigom-tigom para mag-ampo kang Birhen Maria.

Palamboa

Buluhaton 1

Direksyon: Tubaga ang mga musunod nga pangutana.

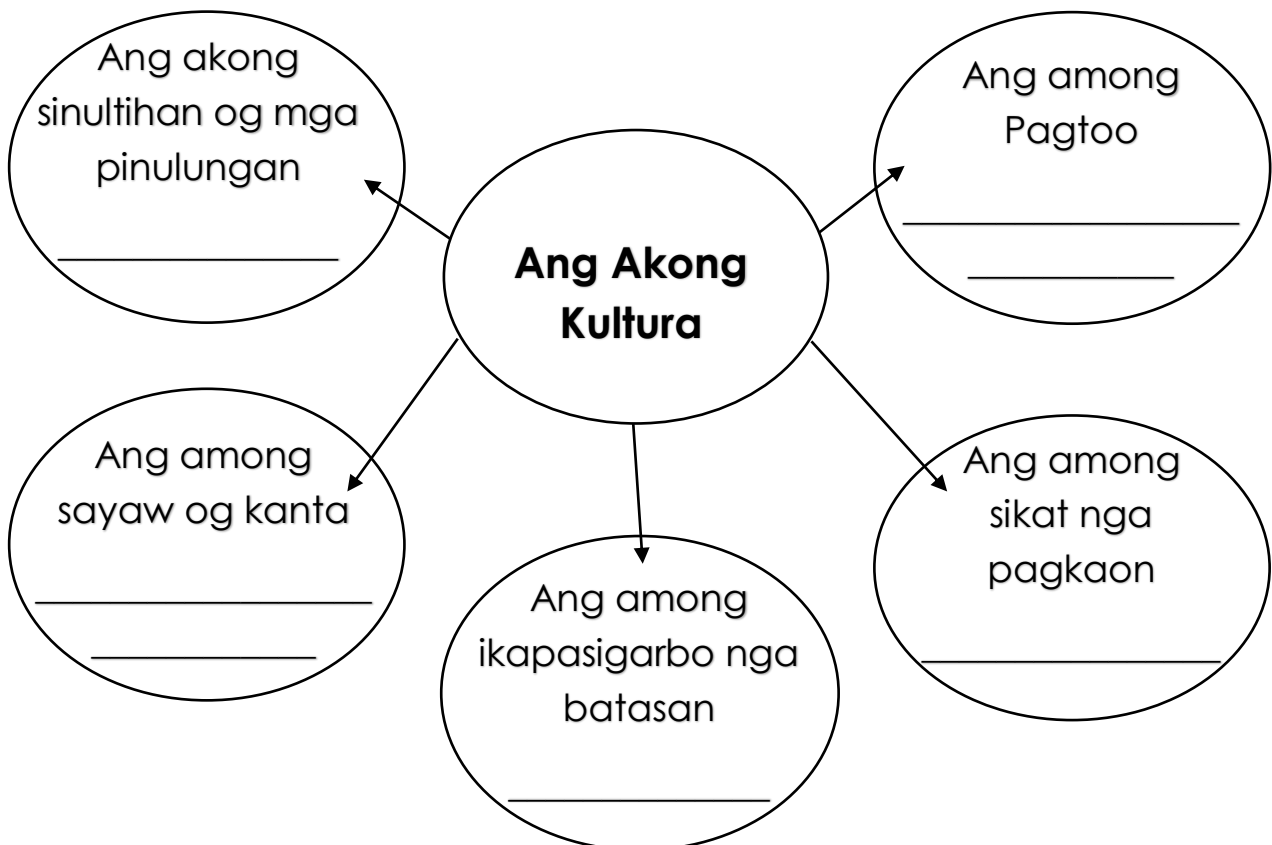
Pangitaa sa kahon ang saktong tubag. Letra lamang ang isuwat sa blangko nga naa sa kilid sa numero.

- A. Bonok-bonok Festival
- B. Komunidad sa Mamanwa
- C. Pagpasiga sa kandila isip inspirasyon
- D. Maanindot ug makalingaw nga kultura nga nagpaila sa ilang probinsya.
- E. Bonok-bonok- ang sayaw nga nagsuot og dekolor nga senina ug Dagkot-pagsiga sa kandila agig inspirasyon. Kapareho nga sayaw ang duha ka festival.

- _____ 1. Sa unsa nga kultura nailhan ang Syudad sa Surigao sa probinsya sa Surigao Del Norte?
- _____ 2. Diin nagsugod ang Bonok-bonok Festival?
- _____ 3. Unsa man usab ang Dagkot Festival?
- _____ 4. Giunsa nimo pag-ila ang kalahian ug kaparihuan sa Bonok-bonok ug Dagkot Festival?
- _____ 5. Unsay imong ikasulti bahin sa mga sining nga gipakita sa mga dekorasyon sa mga selebrasyon sa Surigao del Norte ug Agusan del Norte?

Ikaduhang Buluhaton

Direksyon: Himua ang tsart nga nagsaysay sa mga batasan/kinaiya sa kaugalingon nga probinsya.

Rubrik sa pagtubag

5 puntos	Hapsay ang pagsulat.
3 puntos	Dili hapsay ug kulang ang tubag.
1 puntos	Usa lang ang natubagan.

Paglangkob/ Repleksyon

Direksyon: Basaha ug tubaga ang mosunod nga mga pangutana:

3 3 ka butang nga nakita nako

Nahibaloan ko...

1. _____

2. _____

3. _____

2 2 ka interesadong butang nga nakat-onan nako

Nakat-onan ko ang...

1. _____

2. _____

1 1 butang nga gikalibugan nako

Kinahanglan makat-onan nako...

1. _____

_____

Pagsukod sa Nakat-onan

Direksyon: Basaha ug sabta ang mosunod nga pangutana.
Pilia ug lingini ang letra sa saktong tubag.

1. Unsay nakapadugang sa atraksyon sa sayaw nga Bonok-bonok?
  - A. ang ritwal nga tukar
  - B. ang mga hulagway sa manayaway
  - C. ang nagkalain-laing kolor sa mga sinena, purseras, head dress ug uban pa.
2. Kanus-a permi gipasundayag ang Bonok-bonok festival diin ang ritwal nga sayaw gidala hangtod karon agi og pagpasidungog sa Patron nga si San Nicolas de Tolentino?
  - A. kada petsa 9 sa bulan sa Setyembre
  - B. kada petsa 10 sa bulan sa Setyembre
  - C. kada petsa 11 sa bulan sa Setyembre
3. Unsay buot ipasabot sa pulong “dagkot” nga maoy himuon kada tuig sa ikaduha nga adlaw sa Pebrero sa Syudad sa Cabadbaran?
  - A. pagsiga
  - B. pagpasalamat
  - C. pagpangamuyo
4. Kinsa ang gipasidunggan sa pagselebrar og Dagkot Festival sa Syudad sa Cabadbaran?

- A. Nuestra Señora de Candilaria
  - B. Nuestra Señora de Candimaria
  - C. Nuestra Señora de Candisiria
5. Nganong pagsindi o pagpasiga sa kandila ang paagi sa pagselebrar sa Dagkot festival?
- A. kay kabahin kini sa ilang buluhaton sa pagselebrar
  - B. kay kabahin kini sa pagtuman sa mga panaad sa katawhan sa ilang lugar
  - C. kay kabahin kini sa pagtoo sa mga Katoliko nga ang siga sa kandila mao ang naghatag og inspirasyon, pagpasalamat sa mga grasya nga nadawat ug pag ampo sa kahitas-an.

Semana 4

Mailhan ang Kultura sa Akong Rehiyon sa Among Makasaysayanong Lugar

Pasiunang Pulong

Ang Plego sa mga Buluhatong Pangkahibalo (**Learning Activity Sheets - LAS**) gidisenyo ug gisulat aron maisaysay o maipahayag kung unsa ka importante ang mga makasaysayanong lugar sa atong probinsya ug rehiyon nga mao usab ang nagpaila sa atong kultura. (AP3KLR-III-4). Pinaagi sa pagkahibalo sa mga makasaysayanong lugar nga makit-an sa atong probinsya ug rehiyon, makaangkon kita og dugang kahibalo para mapaila ang kultura sa atong rehiyon.

Ang plego sa mga buluhatong pangkahibalo naghisgot mahitungod sa:

Leksyon 4: Mga Makasaysayanong Lugar sa Ato Rehiyon

Pagtapos niining mga buluhaton , ikaw gilauman nga :

1. makasaysay sa pipila ka makasaysayanong lugar sa ato probinsya ug rehiyon ;
2. makasulti unsa ka importante ang mga makasaysayanong lugar aron mailhan ang kultura sa mga taghisakupan nga probinsya ug rehiyon.

Sulayi Kini

Direksyon: Basaha ang mga musunod nga pangutana ug lingini ang letra sa saktong tubag.

1. Unsa ang bukid nga anaa tunga-tunga sa duha ka probinsya sa Surigao del Norte ug Surigao del Sur?
A. bukid sa Nobenta
B. bukid sa Kumatata
C. linaw o Lake Mainit
2. Asa sa mga lungsod sa Dinagat Islands makit-an ang Tudlan Point diin didto una nibalik ang mga Amerikano?
A. Lungsod sa Libjo
B. Lungsod sa Loreto
C. Lungsod sa San Jose
3. Kinsa ang manunulat sa kasaysayan nga nagsulat sa libro mahitungod sa First Mass Marker?
A. Alan B. Ecleo
B. Adolfo B. Sanchez
C. Glenda B. Ecleo
4. Ngano man nga nahimong importanteng kabahin sa kasaysayan sa Agusan del Norte ang First Mass Marker?
A. dinhi una nahitabo ang unang misa sa Pilipinas

- B. kini ang dapit diin nakita ang unang paring Kastila
- C. marka kini sa unang paghimo sa simbahan sa Pilipinas

5. Isip usa ka estudyante, giunsa nimo paghatag og importansya ang mga makasaysayanong lugar sa imo probinsya o rehiyon?
- A. Ako kining ampingan ug ipasigarbo sa uban tawo.
  - B. Dili nako ipasigarbo ang mga lugar sa among probinsya.
  - C. Wala ko'y pakialam sa mga makasaysayanong lugar sa among dapit.

Hibalo-i Kini

Mga Makasaysayan na Lugar sa Ato Rehiyon

Nakit-an ba nato ang estorya sa mga lugar sa atong probinsya? Nakit-an ba usab nato sa mga **building** o istruktura ang kabag-ohan na nahitabo sa ato probinsya? Adunay mga lugar na ato matawag nga saksi sa mga nahimo sa usa ka probinsya o rehiyon. Kini nga mga lugar magsilbi nga saksi sa mga panghitabo sa usa ka panahon. Pananglit, ang First Mass Marker sa Magallanes, Agusan del Norte. Kini na ilhanan nagtindog ug nagpamatuod nga ang una nga misa Pilipinas nahitabo sa Butuan. Gisulat kini sa usa ka **local** na manunulat sa kasaysayan na si Adolfo B. Sanchez sa iyang libro na 1521.

Ang Rehiyon sa Caraga adunay daghang mga makasaysayanong lugar. Mao kini usa ka hinungdan nganong nahimo kining ilado nga rehiyon sa pagka makasaysayan nga rehiyon.

Ang San Jose Cathedral sa Butuan dili lang kung adunay kasaysayan ug kumpleto na lista sa mga misyonaryo sa wala pa ang pari, kini usab nagpahinumdom nga 400 na ka katuigan nga nagtindog sa syudad sa Butuan, gikan sa pormal na pagkanat sa Kristiyanismo sa pulo sa Mindanao tuig 1596. Pagkasunod nga tuig,

niadtong Setyembre 8, ang primerong simbahan, gihimo sa Mindanao, gibindisyonan kini sa usa ka pari na si Fr. Valerio Ledesma, S.J.

Ang Panhutungan Archeological Excavation Site na makit-an sa Placer, Surigao del Norte nga tagtuohan nga panahon sa wala pa ang mga Kastila ug panahon sa pagsugod sa mga Kastila basi sa mga butang na nakabot sa mga katawhan sa National Museum, Philippine Social Science Council ug Surigao Heritage Center. Ang mga butang na nakabot sa kini nga lugar nagpamatuod na puno sa estorya ug kultura ang mga Surigaonons. May mga alahas, porselana, mga gamit sa panimalay ug uban pa.

Wala usab maulahi ang Probinsya sa Isla sa Dinagat nga aduna usab ika-ambag sa estorya sa ato nasud. Ang lungsod sa Loreto, Isla sa Dinagat makit-an ang Tudlan Point na diin didto una niabot ang pagbalik sa mga Amerikano. Kini nga lugar batuhon na baybayon na nag-atubang sa Dagat Pasipiko. Usa usab kini ka lugar sa nasud na adunay mahinungdanon nga estorya, diin napilde ang pwersa sa mga Hapones sa kamot sa mga Amerikano.

Ang Bukid sa Nobenta (Punta Tugas) makit-an sa subangan nga anaa sa tunga-tunga sa duha ka probinsya na mao ang Surigao del Norte ug Surigao del Sur. Kini usa ka hataas nga bukid nga mura og nihikap na sa langit ug ginganlan na Nobenta gumikan kay matud pa sa mga katigulangan, dyes pesos nalang ang plete para maka-abot sa langit ug mobiyahi usab ka nobenta (90) ka kilometro para maabot sa kinatumyan sa bukid. Usa kini ka lugar nga ikapasigarbo sa mga Surigaonon. Kini usab nga bukid gitawag nga Punta Tugas gumikan sa dako nga deposito sa “Iron” sa tibuok kalibutan.

Mga Buluhaton sa Pagkat-on

Buluhaton 1

Direksyon: Itapad-tapad ang mga musunod na makasaysayanong lugar/building/bantayog sa rehiyon sa Hanay A ug Hanay B. Isulat ang letra sa hustong tubag.

HANAY A

HANAY B

_____ 1. bukid nga anaa sa tunga-tunga sa duha ka probinsya sa Surigao del Norte ug Surigao del Sur	A. Tudlan Point
_____ 2. ang mga alahas, porselana, mga gamit sa panimalay ug uban pa nga anaa pa sa usa ka lungsod sa Probinsya sa Surigao del Norte	B. First Mass Marker
_____ 3. kini timailhan nga nagtindog ug nagpamatuod nga ang una na misa nahitabo sa Butuan	C. Bukid sa Nobenta
_____ 4. dinhi una niabot ang nibalik na mga Amerikano na diin usab nakiggubat ang guerilla batok sa pwersa sa mga Hapones sa Dinagat.	D. San Jose Cathedral sa Butuan
_____ 5. tag-isip na pinaka karaang simbahan sa entiro Mindanao.	E. Panhutungan Archeological Excavation Site

Buluhaton 2 . Isaysay Ko!

Direksyon: Magpili og usa ka makasaysayanong lugar/
building/bantayog nga imo nahibaloan sa ato probinsya.
Magsulat og usa ka parapo nga adunay upat hangtod
lima ka huggulong (4-5 sentences). Himua nga giya og
basehan ang musunod:

- a. Asa man kini makit-an?
- b. Unsa man ang hitsura niini?
- c. Kay ngano man nga importante man kini sa kasaysayan?

Basihan sa Paghatag og Iskor	
3 ka puntos	Kung ang pangutana iyang natubagan og sakto nga konsepto.
2 ka puntos	Nakasulat siya pero dili kompleto ang iyang konsepto.
1 punto	Nakatubag pero layo ra sa iyang konsepto.
Walay punto	Wala magkahatag og tubag.

Repleksyon

Direksyon: Sumpayi ang mga pulong nga anaa sa ubos aron makaporma og hugpulong.

3

butang
nga
nakit-
an nako

Nahibaloan ko...

1. _____

2. _____

3. _____

2

interesa-
dong
bagay na
natutunan
ko

Nakat-onan ko ang...

1. _____

2. _____

1

butang nga
gikalibugan
nako

Kinahanglan makat-onan nako...

1. _____

Pagsukod sa Nakat-onan

A. Direksyon: Basaha ang mga musunod nga pangutana ug lingini ang letra sa saktong tubag.

1. Ngano gitawag nga Punta Tugas ang Bukid sa Nobenta?
  - A. gumikan sa dako nga deposito sa iron
  - B. tungod sa dako nga deposito sa nickel
  - C. lugar nga daghan kaayong punoan sa kahoy na tugas
2. Unsa ang usa ka timailhan nga nagpamatuod nga ang unang misa nahitabo sa Butuan?
  - A. Krus ni Magellan
  - B. First Mass Marker
  - C. Monumento ni Dr. Jose Rizal
3. Asa niining musunod ang tag-isip nga pinaka karaang simbahan sa entiro Mindanao?
  - A. San Jose Cathedral sa Butuan
  - B. San Pedro Cathedral sa Davao
  - C. San Nicolas de Tolentino Cathedral sa Surigao
4. Kinsa nga pari ang nagbindisyon sa primerong simbahan nga gitukod sa Mindanao?
  - A. Fr. Miguel Cinches, SVD
  - B. Fr. Saturnino Urios, S.J
  - C. Fr. Valerio Ledesma, S.J
5. Importante ba na mahibalo kita sa mga makasaysayanong lugar sa atong probinsya ug rehiyon?
  - A. Oo, importante aron mailhan nato ang atong probinsya ug rehiyon.

B. Dili, importante nga mailhan nato ang atong probinsya ug rehiyon.

D. Wala ko nasayod sa mga makasaysayanong lugar.

Susi sa Pagwawasto

Semana 1:

<p>Sulayi 1.C 2.A 3.C 4.D 5.D</p>	<p>Bulhaton 2 Ang magtutudlo og maghatag og puntos basi sa rubric.</p>	<p>Pagsukod sa Nakat-onan 1.A 2.C 3.B 4.D 5.D</p>
<p>Bulhaton 1 1. 2. 3. 4. 5. </p>		

Semana 2

<p>Sulayi 1.E 2.B 3.C 4.A 5.D</p>	<p>Bulhaton 1 1. Siyudad-paspas ang lihok sa mga tawo painingon sa opisina 2. Kapatagan-kasagaran sa mga kanta bahin sa pag-uma 3. Kilid sa dagat-daghang produkto nga gikan sa pangisda 4. Ibabaw sa bukid-sayo momata ang mga tawo aron modto sa bukid 5. Kilid sa suba duol sa lasang-may kanta ug estorya bahin sa pag-atiman sa kalasangan.</p>	<p>Bulhaton 2 1./ 2./ 3.x 4.x 5./</p>	<p>Pagsukod Sa Nakat-onan Ang magtutudlo og maghatag sa puntos.</p>
--	---	--	--

Semana 3:

Sulay!
1. A
2. C
3. C
4. B
5. C

Unang Buluhaton
1. A
2. B
3. C
4. E
5. D

Ikaduhang buluhaton
Depende sa tubag sa bata.

Pagsukod sa nakat-onan
1. C
2. B
3. A
4. A
5. C

Semana 4

Sulay!
1. A
2. B
3. B
4. A
5. A

Palamboa 1 Buluhaton 1
1. C
2. E
3. B
4. A
5. D

Palamboa 2 Buluhaton 2
Magtutudlo ang magsakto sa tubag basi sa giandam nga rubrik.

Pagsukod sa Nakat-unan
1. C
2. B
3. A
4. C
5. A

Sanggunian

Semana 1:

Manalo, Thea Joy G. et al, 2015, Araling Panlipunan 3, Book Media Press, Inc., Pasig City.

www.lrmds.gov.ph

Semana 2:

Manalo, Thea Joy G. et al, 2015, Araling Panlipunan 3, Book Media Press, Inc., Pasig City.

Semana 3:

Manalo, Thea Joy G. et al .2015 Staling Panlipunan3, Book Media Press Inc., Pasig City.

Semana 4:

Manalo, Thea Joy G. et al, 2015, Araling Panlipunan 3, Book Media Press, Inc., Pasig City. pp. 205-210.